

Lassan megöregszünk...

Előregedő társadalmak

21/1

Feketemunka – feketegazdaság

Újságszemelvények

A) Feketemunka

Átfogó ellenőrzések kezdődnek szeptembertől a húspiacon.

Zádori László, a Vágóállat- és Hús Termék Tanács titkára közölte: az ellenőrzések ezután folyamatosak lesznek. Hozzátette: becslések szerint jelenleg a húszágzatban a legnagyobb a feketegazdaság aránya, meghaladja a 30%-ot. Ez az államnak a legszerényebb becslések szerint is éves szinten legalább mintegy 5-10 milliárd forintos adó- és járulékkiesést jelent. (m1 Teletext 2005. aug. 4. 143. o.)

B) Feketegazdaság

„A feketegazdaságnak a GDP-hez viszonyított arány a becslések szerint 1995-ben elérte a 30 százalékot. A háztartások kiadásainak 17-25 százaléka – évente mintegy 480-700 milliárd forint – a feketekereskedelemben, illetve az árnyékgazdaságban realizálódik. Ez évi 70-100 milliárd forint adóbevétel-kiesést jelent a büdzsének.

A feketegazdaság megjelenési formái rendkívül széles körűek: vannak, akik nem tesznek eleget a számlaadási kötelezettségeknek, így eltitkolják árbevételüket, s vannak, akik nem létező termelési költségeket mutatnak ki a ráfordítások között. Gyakori az is, hogy a háztartási költségeket termelési költségként számolják el a gazdasági társaságokban, vagy magánutakat üzleti útként tüntetnek fel. De az is előfordul, hogy az alkalmazottakat nem jelentik be, s zsebből fizetik a végzett munkát.”

(Magyar Hírlap, 1996. március)

C) Eltűnt félmillió ember

„Magyarországon speciális jövedelemszerkezet alakult ki az 1968-cal indult sajátos tervgazdasági reformfolyamat eredményeként. Létrejötték olyan egyedi jövedelemtermelő és-rejtő technikák, amelyeknek a következménye ez a nagy szürkegazdaság. Ebben mára eltűnt ötszáz ezer ember – a foglalkoztatottak 9 százaléka a statisztikákból –, s 16-32 százalék közé teszik a nem adózó gazdaság arányát. (Ausztriában ez 10 százalék, az EU régebbi tagállamai közül e téren „vezető” Olaszországban 19-20 százalék.) Szóval, ha jól közelítjük meg az adócsökkentést, és az valóban radikális, akkor megmozdul a GDP 16-32 százaléka. Ha a legalacsonyabb értéket fogadjuk is el, az is 3000 milliárd forint körüli eddig nem adózott GDP-t jelent.”

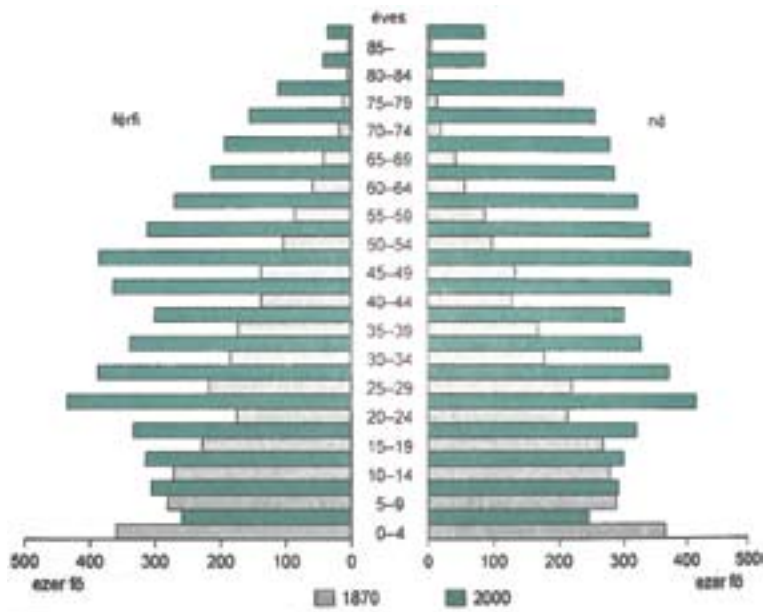
(Matolcsy György, Figyelő, 2005. aug. 4–10. 13. o.)

21/2

Magyarországi korfák

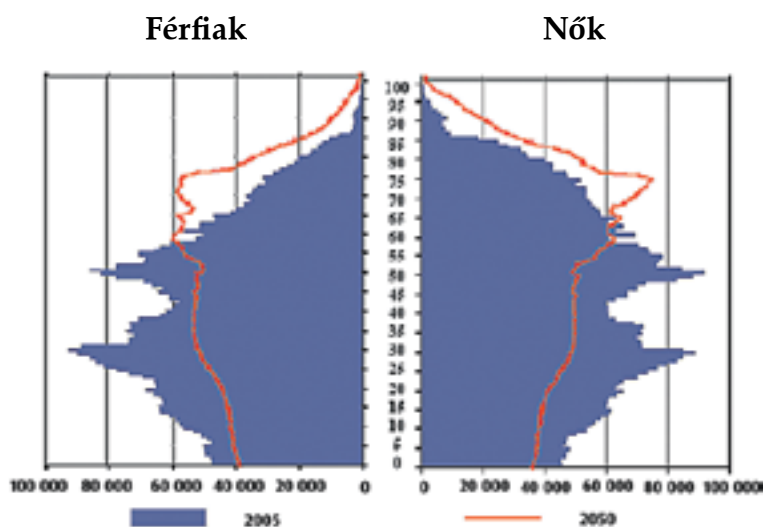
Grafikonok

a) Magyarország korfája 1870-ben és 2000-ben

Kaposi–Szabó–Száray: Feladatgyűjtemény az új történelem érettségihez. Írásbeli. 12. évfolyam (Nemzeti tankönyvkiadó, Budapest, 2004. 298. o.)

b) Népeségi korfa, 2005–2050

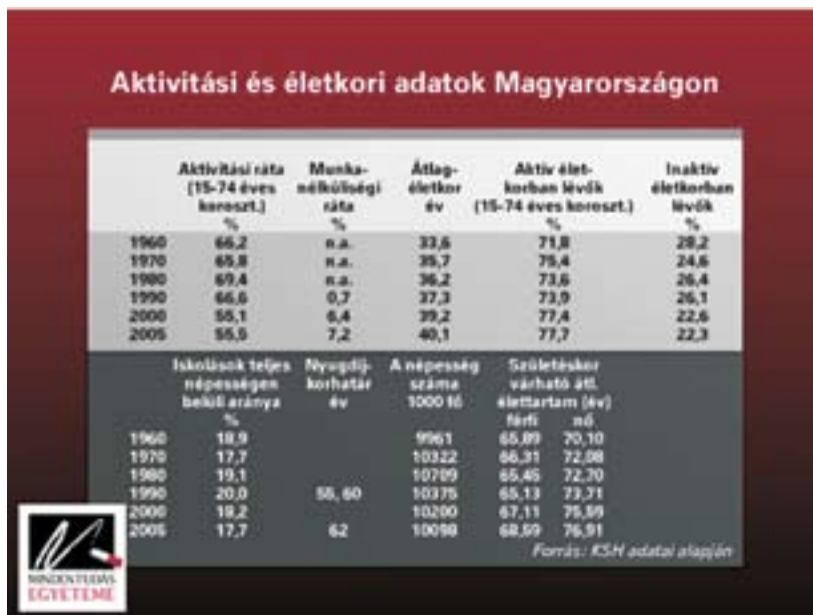
(Forrás: Központi Statisztikai Hivatal, Népeségtudományi Kutatóintézet, KSH-NKI)

21/3A

Aktivitási és életkori adatok

Grafikonok és adatsorok

A)

Békesi László a Mindentudás Egyetemen elhangzott előadásából

B)

Békesi László a Mindentudás Egyetemen elhangzott előadásából

21/3B

Aktivitási és életkori adatok

Grafikonok és adatsorok

C)

Nemzetközi aktivitási és életkori adatok

	Aktivitási érák (15-74 éves korcsoport) %	Munka- erőforrás arány %	Átlag- életkor év	Érték- adatokban 1964-1974- éves korcsoport %	Érték- adatokban 1974- éves korcsoport %	Iskolázási arányok 1975- éves korcsoport %	Szociális biztosítási arányok	A népesség 1000 fő
Észak-kelet Európa								
1960	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
1970	n.a.	n.a.	32,4	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
1980	n.a.	n.a.	32,4	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
1990	65,2	6,4	30,8	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	347960
2000	65,2	7,7	30,1	67,1	32,8	16,7	n.a.	376117
2005	65,2	8,7	30,6	67,2	32,8	16,7	n.a.	360261
							n.a.	n.a.
USA								
1960	65,4	5,8	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	170223
1970	65,4	4,9	n.a.	n.a.	n.a.	25,2	n.a.	210262
1980	65,8	5,1	30,5	n.a.	n.a.	25,4	n.a.	219642
1990	65,2	5,8	32,8	n.a.	n.a.	18,8	n.a.	249022
2000	67,1	4,9	30,1	70,8	29,2	18,8	n.a.	262702
2005	66,2	5,1	30,2	70,7	29,3	18,8	n.a.	263008
Magyarország								
1960	66,2	n.a.	31,2	66,8	33,2	17,2	n.a.	23482
1970	66,2	n.a.	32,2	71,8	27,8	16,8	n.a.	27598
1980	66,8	n.a.	32,7	72,7	27,3	13,7	n.a.	27682
1990	62,2	n.a.	30,7	73,4	27,8	14,8	n.a.	44722
2000	67,2	13,8	30,4	68,1	31,9	21,8	n.a.	44748
2005	66,4	14,4	30,4	70,8	30,8	22,8	n.a.	43882

Békesi László a Mindentudás Egyetemén elhangzott előadásából

D)

(Forrás: a KSH adatai alapján)

21/4A

A népesség és a nyugdíjkiadások

Grafikonok és adatsorok

A) Magyarország népességének alakulása (1950–2002)

Év	Népesség (ezer fő)			Élveszületés	Halálozás	Természetes szaporodás, fogyás
	férfiak	nők	együtt			
1950	4 470 291	4 822 223	9 292 514	195 567	106 902	88 665
1960	4 804 043	5 157 001	9 961 044	146 461	101 525	44 936
1970	5 003 651	5 318 448	10 322 099	151 819	120 197	31 622
1980	5 188 709	5 520 754	10 709 463	148 673	145 355	3 318
1985	5 149 332	5 508 088	10 657 420	130 200	147 614	-17 414
1990	4 984 904	5 389 919	10 374 823	125 679	145 660	-19 981
1995	4 903 704	5 341 973	10 245 677	112 054	145 431	-33 377
2000	4 791 817	5 251 407	10 043 224	97 597	135 601	-38 004
2001	4 851 012	5 349 286	10 200 298	97 047	132 183	-35 136
2002	4 836 980	5 337 873	10 174 853	96 804	132 833	-36 029

(Forrás: KSH Demográfiai évkönyv 2002 CD melléklet)

B) Nyugdíjak, nyugdíjszerű ellátások kiadásai, 1990–2002

Év	Nyugdíjak és nyugdíjszerű ellátások	
	millió Ft	a GDP %-ában
1990	202 118	-
1991	262 846	10,5
1992	321 757	10,9
1993	392 017	11,0
1994	498 440	11,4
1995	582 205	10,4
1996	669 812	9,7
1997	804 752	9,4
1998	989 040	9,8
1999	1 117 236	9,8
2000	1 228 474	9,3
2001	1 420 133	9,6
2002	1 696 306	10,0

(Forrás: ONYF Magyarország egészségügye és szociális rendszere. Országos Egészségügyi Információs Intézet és Könyvtár, Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, 2004. február.)

21/4B

A népeesség és a nyugdíjkiadások

Grafikonok és adatsorok

C)

D)

21/5

A népszerűség és a nyugdíjkiadások

Csoportos feladatlap

Fogalmazzatok meg két érvényes állítást az élveszületési és halálozás adatok alapján a magyar lakosság jövőjére vonatkozóan! (A)

Milyen számszerű következtetés vonható le az inflációra vonatkozóan a nyugdíjak országos mértékét bemutató táblázat adataiból? (B)

A GDP hány százalékával egészítette ki az állami költségvetés a TB-alapokat a 2003–2006 közötti években? (C)

Vajon milyen forrásokból származott ez a kiegészítés?

Milyen kapcsolat áll fenn a nyugdíjalap bevételei és kiadásai között? (D)

Vajon mi várható Magyarországon a következő években a központi szociális és jóléti kiadások terén? Indokoljátok is a válaszotokat!

Hogyan enyhítheti a társadalom öregedéséből fakadó általános problémákat a több pillé-
rű nyugdíjrendszer kialakítása?

21/6

Néhány egyszerű összefüggés

Fogalomkártyák

Társadalombiztosítási alapok

A nyugdíj nagysága

Fekete munka

Minimálbér

21/7

Számlaadás – számlakérés

Csoportos feladatlap

Gondoljátok végig, és rendszerezétek a táblázat segítségével, hogy milyen közvetlen előnyökkel és milyen hosszabb távú hátrányokkal jár, ha a vevő nem kér számlát a szolgáltatótól az elvégzett munkák után.

	A vevő számára	A szolgáltató számára
A számlaadás elmaradásának közvetlen előnyei		
A számlaadás elmaradásának hosszabb távú hátrányai		

21/8

Társadalombiztosítás és öngondoskodás

Csoportos feladatlap

Gondoljátok végig, és rendszerezzétek a táblázat segítségével, hogy milyen előnyökkel és milyen hátrányokkal jár az idős korúakról való gondoskodás két alapformája!

	Előnyök	Hátrányok
Megtakarításai révén mindenki elsősorban saját maga gondoskodik öreg napjai biztonságáról		
Az idősebb generációk nyugdíját a mindenkori fiatalabb nemzedék munkája teremti elő		